

Intussen was het denkbeeld van gemeenschappelijke actie in de omstandigheden van begin '40 niet meer dan een vrome wens. Voorzover er in de jaren '30 in Europa van bereidheid tot collectief optreden sprake geweest was, hadden inderdaad in de eerste plaats Frankrijk en Engeland die bereidheid ondermijnd. Churchills brede alliantie was politiek niet te verwezenlijken – militair evenmin: geen van de door hem genoemde kleine mogendheden wierp op dat gebied enig gewicht in de schaal. En waar moesten zij het vertrouwen uit putten dat gemeenschappelijke operaties succes zouden hebben? De strategie der Geallieerden was zuiver defensief; Frankrijk had een groot leger op de been en deed er niets mee, het Engelse leger verkeerde nog in een pril stadium van opbouw. Bovendien was al in twee gevallen pijnlijk gebleken dat de Geallieerden niet bij machte waren, aan slachtoffers van aggressie hulp te bieden. Polen was het eerste slachtoffer geweest: in enkele weken was het onder de voet gelopen. En eind november '39 werd Finland het tweede – slachtoffer van aggressie door Duitslands bondgenoot de Sowjet-Unie.

Hier moeten wij kort bij stilstaan.

Wat was geschied?

Zijn alliantie met Stalin sluitend, had Hitler de Russische dictator het recht gegeven, ten aanzien van de drie kleine Baltische republieken Estland, Letland en Litauen alsmede ten aanzien van het grotere Finland te doen wat hem goed dacht. Stalin zette er haast achter. Onder de dreiging van een Russische invasie legden de regeringen van Estland, Letland en Litauen zich bij een bezetting door Russische troepen neer – dat werd alles nog in de eerste helft van oktober geregeld. Toen waren de Finnen aan de beurt. Zij weigerden evenwel voor de Russische eisen te bukken. Dus gingen de Russen na zes weken onderhandelen eind november tot de militaire aanval over; drie dagen na het begin daarvan erkenden zij een nieuw, in de Sowjet-Unie opgericht en aldaar gevestigd Fins bewind dat geleid werd door de communist Otto Kuusinen die in '18 na een mislukte communistische opstand uit Finland naar de Sowjet-Unie gevlucht was en in Moskou vele jaren een der secretarissen van de Communistische Internationale geweest was. Dat nieuwe bewind verrichtte geen andere regeringsdaad dan dat het Stalin op papier alle rechten schonk die hem door de eigenlijke Finse regering geweigerd waren. Met die weigering had Stalin geen rekening gehouden: het geïmproviseerde offensief dat hij zijn troepen liet inzetten, liep spoedig dood op de hardnekkige Finse verdediging. Finland deed een beroep op de Volkenbond; dat leidde er toe dat de Sowjet-Unie, als aggressor gebrandmerkt, medio december uit de bond gestoten werd. Belangrijke militaire of politieke hulp aan Finland bleef evenwel achterwege.